

навчання одночасно йшло формування мислення, спостережливості, вміння регулювати свої емоційні стани тощо.

**Висновок:** Вперше розроблено і експериментально апробовано умови цілеспрямованого сприяння успішності навчання кульовій стрільбі майбутніх офіцерів з урахуванням вікового та педагогічного аспектів. Проблемним питанням залишається те, в якій мірі обумовлює успішність стрільби чутливість, як ознака початку занять з нової для особистості діяльності та умови соціальної ситуації розвитку.

### Література

1. Військова психологія та педагогіка: Підручник/ Заг. ред. Л.А.Снігур. – Луцьк : Вежа, 2010. – 510 с.
2. Виллонас В.К. Психологические механизмы мотивации человека/ В. К. Виллонас. – М.: МГУ, 1990. – 288 с.
3. Горелов І.Ю. Психологічна готовність працівників ОВС до застосування вогнепально-силового впливу : Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.09 / І.Ю. Горелов; Ун-т цив. захисту України/ І. Ю. Горелов— Х., 2008. — 19 с.
4. Дунець Л.М. Психологічні умови формування професійної мотивації слухачів вищих військових навчальних закладів: Автореф. дис. ... канд. психол. наук. – Хмельницький: НА ПВУ/ Л. М. Дунець. – 2000. – 18 с.
5. Железнов О. В. Стрелковая подготовка военнослужащих на основе средств и методов спорта высших достижений по пулевой стрельбе: дисс. ... канд. пед.н.: спец. 13.00.04/ Олег Владимирович Железнов. – Малаховка: Московская государственная академия физической культуры, 2009. – 190 с.
- Жуковский В. Психология стрельбы / В. Жуковский, С. Ковалев, И. Петров. – М. : Гелос, 2003. – 159 с.
6. Иванов В.П. Формирование личности офицера/ В. П. Иванов. – М. : Воениздат, 1986. – 160 с.

## ІНШОМОВНА ОСВІТА ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК 378.937

Колесниченко Н.Ю.

*У статті подано результати теоретичного аналізу проблеми іношомовної освіти як пріоритетної складової сучасної освіти підростаючого покоління з огляду на чинники глобалізації та євроінтеграції. Особливу увагу приділено висвітленню концептуальних засад іношомовної освіти, тенденцій її розвитку і впливу на модернізацію професійної підготовки майбутніх викладачів іноземної мови.*

**Ключові слова:** іношомовна освіта, реформування іношомовної освіти, модернізація іношомовної освіти викладача іноземної мови.

## ИНОЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК ПРЕДМЕТ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ

*В статье представлены результаты теоретического анализа проблемы иноязычного образования как приоритетной составля-*

*ющей современного образования подрастающего поколения под действием факторов глобализации и евроинтеграции. Особое внимание уделено концептуальным основам иноязычного образования, тенденциям его развития и воздействия на модернизацию профессиональной подготовки учителей иностранного языка.*

**Ключевые слова:** *иноязычное образование, реформирование иноязычного образования, модернизация иноязычного образования преподавателя иностранного языка.*

## FOREIGN LANGUAGE EDUCATION AS THE SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH

*The article presents the results of a theoretical analysis of foreign education problem as a prior constituent of growing generation modern education under the influence of globalization and Eurointegration factors. It focuses on conceptual basis of foreign education, tendencies of its development and influence on modernization of foreign language teachers professional training.*

**Key words:** *foreign education, foreign education reforming, modernization of foreign language teachers training.*

**Постановка проблеми.** Одним із пріоритетних завдань в умовах полікультурності Європи визначено створення спільного мовного простору. Це внесло певні корективи, як в мовну політику держав-членів європейського союзу, так і в освітню сферу, – посилення уваги до вивчення сутності і специфіки іншомовної освіти. Як наслідок, зусилля офіційних та громадських міждержавних і національних організацій європейських країн зосередилися на вирішенні проблем, пов'язаних з інтенсифікацією навчання іноземних мов на всіх рівнях освіти, формуванням міжкультурного підходу та створення умов для впровадження нової концепції – багатомовності.

Прагнення України стати повноправним членом європейської спільноти спонукає фахівців до вивчення зарубіжного освітнього досвіду, в якому з формуванням поняття «європейський вимір» і втіленням у життя концепції багатомовності, серйозної теоретичної та практичної розробки набула проблема навчання сучасних іноземних мов. Вивчення досвіду окремих європейських країн щодо пошуку шляхів удосконалення системи іншомовної освіти в нових соціально-політичних умовах, способів їх інтеграції у європейський культурний і освітній простір, дозволяє узагальнити питання щодо концептуальних настанов та ціннісних орієнтирів професійної діяльності педагогічних кадрів як провідних суб'єктів іншомовної освіти на кожному з її провідних етапів.

**Аналіз основних досліджень і публікацій, ступінь наукового опрацювання проблеми.** Динаміка змін у мовній політиці простежується за документами Єврокомісії та Ради Європи. Це питання є предметом жвавого обговорення науковців у сфері освіти, серед яких: Р. Аренс (A. Ahrens), Р. Арнольд (R. Arnold), М. Бар (M. Bar), Д. Бланке (D. Blanke), Х. Едельхоф (Ch. Edelhoff), Г. М. Зігуан (G. M. Siguan), Б. Йостес (B. Jostes), Г.-Ю. Крум (H.-J. Krumm), Г. Лау (G. Lau), П. Х. Нельде (P. H. Nelde), Д. Реслер (D. Rosler), Г. Фольмер (H. Vollmer), Б. Хуфайзен (B. Hufeisen).

Питання впливу інтеграційних і глобалізаційних процесів на освітні системи, на підходи до викладання іноземних мов і пов'язаних з ними змін у мовній політиці країн Євросоюзу вивчалися зарубіжними (Б. Бланке (D. Blanke), К. Шрьодер (K. Schroder), Ф.Й. Майснер (F.-J. Meißner), У. Маас (U. Maas), М.-Ю. Маттуш (M.-J. Mattusch)) і вітчизняними (К. Балабухою, О. Коваленко, О. Локшиною, Л. Мішиною, С. Ніколаєвою, Н. Пелагешею, О. Токменко) вченими. Сутності європейського виміру в освіті, вивченню діяльності Ради Європи, її внеску в зближення народів Європи, прагненню сформувати в нового покоління європейців відчуття належності до європейської спільноти присвячено дослідження Т. Левченко, О. Локшиної, Л. Пуховської, А. Сбруєвої.

Посилення уваги до іншомовної освіти Великобританії, Франції, США та Німеччини пояснюється їх статусом як провідних і високорозвинених країн світу із загально визнаними традиціями і високоякісними показниками в галузі освіти, а також широким визнанням ідей сучасних фундаторів іншомовної освіти (К.-Р. Бауш (K.-R. Bausch), К. Едельхофф (Ch. Edelhoff), І. Гоголін (I. Gogolin), Х. Г. Кляйн (H. G. Klein), Г. Кріст (H. Christ), І. Кріст (I. Christ), Г.Ю. Крумм (H.-J. Krumm), М. Крюгер-Потратц (M. Kruger-Potratz), Ф.Й. Майснер (F.-J. Meißner), Г. Нойнер (G. Neuner), А. Рааш (A. Raasch), Б. Хуфайзен (B. Hufeisen), К. Шрьодер (K. Schroder)), дієвість яких доведена в практичній реалізації навчання іноземних мов у багатьох країнах світу.

В сучасних умовах особливої актуальності набуло дослідження змісту шкільної іншомовної освіти в рамках комунікативно-орієнтованого підходу (С. Ніколаєва, Г.Захарова, Ю.Пассов, С.Кунанбаєва), соціокультурного аспекту навчання іноземних мов (О.Першукова, А.Басіна, М.Бірам (M. Byram), П.Доє (P. Doye), Х.Коморовська (H. Komorowska), С.Крашен (S. Krashen), розвитку мовної політики Ради Європи за принципом плюрилінгвізму і мультикультуризму (О.Коваленко, О.Матвієнко, А.Сбруєва, В.Сафонова, А.Непокупний, І.Ломакіна, Дж.Трім (G. Trim), О.Бердичівський, Д.Крос (D. Cross), В.Літлвуд (W. Littlewood), О.Джуринський).

Предметом аналізу українських науковців обирався широкий спектр теоретичних і практичних проблем зарубіжної педагогіки. Системні дослідження проблем розвитку системи іншомовної освіти проведені Л. Гульпою (тенденції розвитку іншомовної освіти в середніх навчальних закладах Угорської республіки), О. Кузнецовою (розвиток мовної освіти в середніх і вищих навчальних закладах Великої Британії), О. Лазаренко (тенденції становлення та розвитку іншомовної освіти в університетах Великої Британії), О. Максименко (особливості організації навчання іноземних мов у вищій школі країн Західної Європи), М. Пархомчук (розвиток іншомовної освіти в початкових школах Німеччини), М. Тадєєвою (особливості розвитку шкільної іншомовної освіти в країнах-членах Ради Європи) та ін.

Аналіз теоретичного доробку вітчизняних і зарубіжних науковців, вивчення практики іншомовної освіти дають можливість виявити низку суперечностей, а саме:

- між об'єктивною необхідністю уніфікації систем іншомовної освіти у загальноєвропейському освітньому просторі та прагненням держав зберегти

національну специфіку навчання іноземних мов (пропоновані іноземні мови, порядок їх уведення, термін вивчення тощо);

- між суспільним запитом на особи з високим рівнем іншомовної комунікативної компетентності і неспроможністю системи іншомовної освіти задовольнити їхні освітні потреби;

- між наявністю розроблених концепцій іншомовного навчання, здатних забезпечити реальну багатомовність громадян, і недостатньою увагою до їх аналізу в Україні.

З огляду на актуальність, теоретичну значущість проблеми іншомовної освіти в умовах євроінтеграції та існування різних підходів до її обґрунтування й тлумачення, *метою* поданої статті є обґрунтування значущості іншомовної освіти, її сутності та тенденцій розвитку під впливом чинників глобалізації та євроінтеграції.

**Виклад основного матеріалу.** У Національній доктрині розвитку освіти (2002 р.) серед пріоритетних напрямків державної освітньої політики визначено інтеграцію вітчизняної освіти до європейського та світового освітнього простору, що потребує удосконалення шкільної та вищої освіти. Сучасні стратегії реформування освіти в нашій країні тісно пов'язані з модернізацією середньої та вищої іншомовної освіти. Для України, яка намагається інтегруватися у міжнародний освітній простір, особливо важливим є створення умов для оволодіння іноземною мовою. Якщо раніше іноземна мова вивчалася лише для здобуття певної суми знань як одного з обов'язкових предметів шкільної програми, то з появою спеціалізованих шкіл, та із змінами в суспільстві метою вивчення іноземної мови стало оволодіння нею як засобом міжособистісного спілкування відповідно до соціального замовлення в сучасному суспільстві. Глобалізація з її суперечливими явищами, що має тенденцію до посилення, висуває перед освітою складне завдання: підготувати молоде покоління до життя в умовах багатонаціонального і полікультурного простору, виробити вміння спілкуватися і співпрацювати з людьми різних національностей, менталітетів і культур [2, с. 57].

Вивчення доробків сучасних науковців засвідчило, що хоча феномен іншомовної освіти в останній час є предметом особливого наукового інтересу фахівців, але у його визначенні і тлумаченні до сьогодні відсутня єдність думок. Так, в дослідженні В. Гаманюк [1, с. 13] зазначається, що іншомовна освіта становить визначний чинник формування особистості, який виконує комунікативно-навчальну, освітню, виховну та розвивальну функції. Як складова освітньої політики держави в межах гуманізації та гуманітаризації освітньої галузі іншомовна освіта є базовим компонентом освіти особистості в сучасному світі, який забезпечує опанування мовами як засобом пізнання і розуміння оточуючого світу та спілкування завдяки формуванню комунікативної компетенції, невід'ємними складовими якої є мовна, мовленнєва, соціокультурна компетенції. Суттєво й те, що іншомовна освіта розглядається, з одного боку, як соціально-педагогічне явище, спрямоване на вивчення, збагачення та відтворення національних здобутків у навчанні й вихованні особистості, а також на забезпечення відкритості системи освіти, її інтеграцію в світовий освітній простір. З іншого, - як практика навчання іноземних мов, серед яких в умовах полікультурності нерідко представлені мови національ-

них меншин, а їх вибір зумовлений присутністю носіїв різних мов і культур у тих чи інших регіонах країни.

Отже, поняттю «іншомовна освіта» надається переважно практичне спрямування, оскільки до нього включаються: розвиток усного та писемного мовлення, формування комунікативної компетенції, що найбільш точно відображає мету та сутність сучасного навчання іноземних мов. Таке розуміння поняття «іншомовна освіта» узгоджується з положеннями проекту Концепції мовної освіти в Україні, де оволодіння іноземними мовами визнається одним із визначальних засобів формування людської особистості, основним стрижнем якого є всебічний розвиток усного та писемного мовлення й опанування мовами як засобом спілкування та пізнання [2].

Зумовлено це тим, що кінець ХХ ст. характеризується потужними міграційними процесами, появою полікультурних суспільств, а тому навчання іноземних мов набуває особливого значення. Вони – інструмент порозуміння в суспільстві, тому до змісту шкільної освіти пропонується включити як мінімум дві іноземні мови. Крім того, мовна освіта в межах Європи уніфікована, розроблені спільні вимоги до планів, програм, іспитів і рівнів володіння мовами. Саме практичне використання та комунікативна компетентність стають показниками навченості, а не знання самі по собі. Міжкультурний аспект та лінгвокраїнознавчий компонент є сьогодні невід’ємною складовою іншомовної освіти.

Зауважуючи на тому, що оскільки навчання іноземних мов у Німеччині відбувається на всіх рівнях системи освіти: від дитячих садків до освіти дорослих (оскільки структура іншомовної освіти охоплює окрім державних, приватні заклади (мовні школи, курси іноземних мов, приватні дитячі садки та школи), а також культурні центри іноземних держав, мовні центри дипломатичних представництв, міжнародних організацій та підприємств, фондів і спілок), то, свідчить В. Гаманюк, розробка курикула з врахуванням конкретної мети навчання іноземних мов для кожної цільової групи спонукала до перегляду професійної підготовки вчителів іноземних мов. Це виявляється в профілізації іншомовної педагогічної освіти, посиленні педагогічної складової в змісті освіти за рахунок уведення різного роду практик, включення до змісту навчання теорії засвоєння мови і методики викладання другої і споріднених мов, звуження спеціалізації щодо специфіки цільової групи та розширення мовного репертуару майбутнього вчителя іноземних мов.

Суттєво, що становлення системи іншомовної освіти, на думку В. Гаманюк [1], відбувається у відповідності до загальноєвропейських процесів політичного, економічного та суспільного розвитку, водночас із урахуванням національної специфіки формування державності (мовна політика на національному та загальноєвропейському рівнях, специфіка регіонального мовного ландшафту, структура суспільства за мовно-культурним показником). Відмінності в організації іншомовної освіти пояснюються специфікою її структури (наявність різних типів шкіл), організації навчання іноземних мов, іншомовних пропозицій, а також домінування певних теорій та концепцій навчання іноземних мов у певний період розвитку та відповідних методик навчання іноземних мов згідно з визначеною метою. В умовах євроінтеграційних процесів практика навчання іноземних мов на всіх ланках освітньої сис-

теми перебуває в стані реформування. Серед організаційних змін провідними є започаткування раннього навчання іноземних мов, уведення другої та третьої іноземної мови ще на рівні шкільної освіти, поширення послуг іншомовного навчання у вищих школах, урізноманітнення іншомовної пропозиції, розширення пропозиції іншомовного навчання в структурах системи освіти дорослих.

В умовах євроінтеграції, створення єдиного освітнього простору постає потреба в сертифікації знань мови, внаслідок чого посилюються тенденції до уніфікації змісту навчання іноземних мов:

- розробка курикула (базисного документу, що містить систематизований опис змісту та намірів навчання на певний період часу, включає обґрунтовані дані про цілі, засоби, методи навчання, контроль успішності для дисципліни або спеціальності, та вказує умови, за яких має відбуватися навчальний процес) для кожного рівня шкільної, вищої та педагогічної освіти;
- включення міжкультурних елементів до змісту навчання мов;
- орієнтація на комунікативний аспект і рецептивне засвоєння мов.

Інструментами регуляторної політики держави в сфері іншомовної освіти є рамкові програми, навчальні плани, правила прийому та визначення змісту контрольної документації, положення про підготовку педагогічних кадрів, дозвільні механізми та контроль за допуском навчальних матеріалів, урегулювання питання про визнання дипломів. До основних документів належать рекомендації і нормативи, курикула, навчальні плани, порядок вивчення мов, правила прийому та мовні сертифікати. Законодавчі ініціативи надходять від освітніх установ федерального рівня, але землі мають певну автономію в освітній сфері та самостійно регулюють діяльність закладів освіти. Державне регулювання виявляється також на рівні укладання договорів між освітніми установами різних країн щодо визнання документів про освіту на підставі двосторонніх договорів про білінгвальне навчання та навчання мови та фаху, в результаті якого випускники отримують два документи про освіту, відповідно двох країн, які підписали договір. У системі шкільної освіти сьогодні актуальним є також наскрізний розподіл на ступені шкільної освіти: початковий (Primarbereich), перший (Sekundarbereich I) та вищий (Sekundarbereich II) ступені.

Крім того, у Німеччині особлива увага сьогодні приділяється фаховій підготовці вчителя мови походження та німецької як другої і як іноземної мови, а також викладача іноземної мови для роботи в системі освіти дорослих. Окредитованою напрямом підготовки стала освіта порадирика-консультанта з огляду на популярність та розширення можливостей автономного й самокерованого навчання іноземних мов. Відбуваються зміни і у сфері підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, яке тепер розглядається як третя фаза педагогічної освіти вчителів іноземних мов. Зважаючи на те, що німецькі школи і вищі навчальні заклади демонструють надзвичайно високий рівень гетерогенності учнів у національному, культурному і мовному відношенні, в сфері підготовки вчителів іноземних мов та підвищення їх кваліфікації значна увага приділяється міжкультурним аспектам їхньої підготовки до роботи в нових умовах [1, с. 12].

На думку М. Тадесвої, розширення діапазону міжнародного співробітництва, посилення уваги й соціальної значимості іноземних мов, зростаючі про-

цеси міграції також стимулюють розвиток іншомовної освіти дітей та дорослих. Сьогодні сформувалася сітка інноваційних навчальних закладів: гімназій, ліцеїв, колегіумів, в програми навчання яких вводяться нові технології й методики іншомовної освіти, які базуються на використанні передового зарубіжного досвіду в теорії і практиці шкільного вивчення іноземних мов [3, с. 123].

В наш час в Україні введення державних освітніх стандартів нового покоління є необхідною передумовою модернізації всіх ланок освіти в рамках вимог, висунутих інституціями Ради Європи з проблем освіти і культури, зокрема в рамках проекту «Середня освіта для Європи», прийнятого учасниками Симпозіуму в Берліні у 1996 році. Суть проекту Ради Європи полягає у впровадженні компетентнісного підходу в галузі середньої і вищої іншомовної освіти, метою якої визнана іншомовна комунікативна компетенція в складі мовної, мовленнєвої і соціокультурної складових.

Необхідність кардинального переосмислення методології шкільної іншомовної освіти в Україні М. Тадесва обґрунтовує такими чинниками:

- рекомендовані Радою Європи типові рівні підготовки школярів з іноземних мов не відповідають рівню володіння ними в багатьох постсоціалістичних країнах, а також в Україні;

- розроблення державних освітніх стандартів не може бути проведено коректно до тих пір, поки не будуть визначені та детально описані показники типових рівнів підготовки;

- оновлення базових цілей і принципів організації шкільної іншомовної освіти має здійснюватися в рамках міжпредметної конструкції: мова - культура - особистість, кінцевою метою якої є формування особистості суб'єкта міжкультурної комунікації [3, с. 5].

**Висновок.** Таким чином, узагальнення опрацьованих наукових джерел засвідчило, що поняття «мовна освіта» й «іншомовна освіта» здебільшого розмежовуються. Поняття «мовна освіта» є загальним і включає три складові, а саме: навчання рідної мови, навчання іноземної мови, навчання регіональних мов або мов національних меншин, що в умовах глобальної міграції населення стало життєво необхідним.

Цілісне сприйняття галузі іншомовної освіти та її підсистем, включаючи шкільну іншомовну освіту, має важливе значення для розв'язання як локальних або національних педагогічних і соціокультурних завдань та проблем, так і глобальних або загальноєвропейських і світових проблем стосовно міжнаціональної та міжкультурної комунікації.

Нові виклики, пов'язані з полікультурністю суспільства, мовно-політичною метою ЄС (суспільна багатомовність за рахунок індивідуальної; «рідна мова + дві іноземні») та прагненням інтенсифікувати вивчення іноземних мов, спонукають до розробки нових концепцій іншомовної освіти, здатних задовольнити потреби суспільства в знаннях іноземних мов (концепція мовної уваги, дидактика багатомовності та концепція вивчення споріднених мов).

У міру того як змінюються цілі навчання іноземної мови (навчання мови, мовлення, мовленнєвої діяльності, міжкультурного спілкування) відбуваються зміни в системі навчання та організації іншомовної освіти. Відповідно до закону адекватності, за яким певна мета досягається тільки відповідними або

адекватними їй засобами, в професійну діяльність вчителів іноземної мови мають входити нові стандарти, нові навчальні плани, нові програми, сучасні комунікативно-спрямовані підручники та інтерактивні методики навчання. Унаслідок змін у системі іншомовної освіти до змісту підготовки вчителів іноземних мов мають вноситися відповідні корективи (міжкультурне та білінгвальне навчання), профільна підготовка вчителя (для роботи в гетерогенному середовищі, підготовка вчителя-консультанта тощо).

### **Література:**

1. Гаманюк В. А. Іншомовна освіта Німеччини у контексті загальноєвропейських інтеграційних процесів: теорія і практика: монографія / Віта Анатоліївна Гаманюк. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2012. – 376 с.

2. Гуманітарні аспекти реформування і розвитку національної системи освіти / За ред. М. Б. Євтуха, С. Т. Резніченко. - К. : Либідь, 1994. – 176 с.

3. Тадеєва М.І. Розвиток сучасної шкільної іншомовної освіти в країнах-членах Ради Європи: Монографія / Марія Іванівна Тадеєва. - Тернопіль : Навчальна книга. - Богдан, 2011. - 432 с.

### **ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ**

*УДК 378.14+44. (анг.)*

*Ємельянова Д.В.*

*У статті розглядається проблема активізації професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури в процесі вивчення англійської мови з використанням проектної діяльності з елементами інтегрованого навчання.*

***Ключові слова:** майбутні вчителі, інтегроване навчання, проектна діяльність.*

### **ИНТЕГРИРОВАННОЕ ОБУЧЕНИЕ КАК ИННОВАЦИОННАЯ ФОРМА ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПРОЦЕССЕ ИНОЯЗЫЧНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ**

*Д.В.Емельянова*

*В статье рассматривается проблема активизации профессиональной подготовки будущих учителей украинского языка и литературы в процессе изучения английского языка с использованием проектной деятельности с элементами интегрированного обучения.*

***Ключевые слова:** будущие учителя, интегрированное обучение, проектная деятельность.*

### **INTEGRATED TEACHING AS INNOVATIVE FORM OF PROJECT ACTIVITY IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGE TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF UKRAINIAN AND LITERATURE**